

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Ergo si talis actus sit malus & peccaminosus, A
 ipsa quoque omisio facti in somno aut ebrietate
 voluntaria contingens, mala & peccaminosa
 erit, subindeque peccatum, & non solum peccati
 effectus.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

147. **O**bjicies primò: De ratione actualis peccati
 est libertas actualis: At omisio in somno e-
 veniens, non est actualiter libera; Ergo nec actu-
 ale peccatum. Major videtur certa: quia pecca-
 tum eatenus est peccatum, quatenus est volun-
 tarium & liberum: Ergo nequit esse actuale pec-
 catum sine libertate actuali. Minor autem pro-
 batur multipliciter. Primò, illud est actualiter li-
 berum, quod est actu in hominis potestate quoad
 esse & non esse: At omisio in somno non sic sub-
 jacet hominis potestati: Ergo non est actu libera.
 Secundò, absque actuali judicio rationis non stat
 actualis libertas: At in somno non est actu judi-
 cium rationis: Ergo nec est libertas actualis.
 Tertiò, Libertas non convenit intrinsecè omis-
 sioni exteriori sed extrinsecè per denominatio-
 nem ab actu interiori voluntatis intrinsecè libe-
 ro: At in somno nullus existit actus voluntatis
 interior, intrinsecè liber: Ergo nec omisio exter-
 ior esse potest actu libera per denominatio-
 nem extrinsecam.

148. **R**espondeo distinguendo Majorem: de ratio-
 ne actualis peccati est libertas actualis, in se vel in
 causa, concedo Majorem: in se semper, nego
 Majorem: in causa. In prima probatione conclu-
 sionis ostendimus, & variis exemplis declaravi-
 mus, ut aliquid sit formaliter & actualiter pec-
 catum, sufficit quod indirectè & in sua causa vo-
 luntarium sit & liberum. Similiter distinguo
 Minorem: omisio in somno eveniens non est
 actualiter libera in se, concedo Minorem: in sua
 causa nego Minorem. Ad cuius primam proba-
 tionem, quatenus distinctioni tradita ob stare po-
 test, respondeo veram esse Majorem de actu libe-
 ro in se, falsam autem de libero solum in causa;
 ad hoc enim sufficit fuisse in hominis potestate
 ponere & non ponere causam, et si causa semel
 posita non subit ejus potestati quoad esse & non
 esse: cum enim hæc impotentia ex causa homini
 libera & voluntaria oriatur, ob stare nequit actu-
 aliter libero in causa, et si obitet actualiter libero
 in se.

Ad secundam probationem distinguo Majo-
 rem: absque actuali judicio rationis non stat a-
 ctualis libertas, in se, concedo Majorem: actualis
 libertas in causa, & per denominationem ab
 illa, nego Majorem; ad hunc enim modum liber-
 tatis sufficit præcessisse judicium indifferens ad
 liberam volitionem cause: & concessã Majori,
 distinguo Consequens distinctione Majoris.

Ad tertiã concessã Majori, distinguo Minorem:
 in somno nullus existit actus interior voluntatis,
 existentia physica, concedo Minorem: existen-
 tia morali, nego Minorem, & Consequentiam.
 Nam licet actus voluntatis, quo fuit volitã causa
 omisionis, non existat physice in somno, existit
 tamen moraliter, quatenus prius extitit, & re-
 tractatus non est, & ab illo sic existente denomi-
 natum omisio peccaminosa & libera per deno-
 minationem extrinsecam.

149. **I**nstabis: Ex hac doctrina & solutione sequi-

Tom. III.

tur omisionem contingentem in somno, solum
 esse peccaminosam in causa, non verò in se ipsa:
 Sed hoc non est dicendum, alias incideremus in
 sententiam quam impugnamus, cum Adversarij
 non negent talem omisionem esse peccatum in
 causa, sed tantum in se ipsa: Ergo &c. Sequela
 Majoris probatur. Eatenus aliquid est peccatum,
 quatenus est voluntarium: Ergo si omisio con-
 tingens in somno non sit voluntaria in se, sed in
 sua causa, non erit peccaminosa in se, sed tantum
 in causa.

Respondeo distinguendo sequelam Majoris
 pro secunda parte: sequitur esse peccaminosam
 solum in causa, non verò in se ipsa, à se, concedo
 sequelam: non verò in se ipsa, à causa denomi-
 nante nego sequelam Majoris, & sub eadem di-
 stinctione Minoris, nego Consequentiam. Magnū
 igitur inter nostram & Adversariorum sententi-
 am discrimen intercedit: Adversarij enim taliter
 docent omisionem esse peccaminosam in causa,
 quòd denominatio peccati sistat in causa, nec
 transeat à causa ad omisionem in se, secundum
 quòd à statu intra causam distinguitur: nos verò
 non ita, sed dicimus denominationem peccati
 non sistere in causa, sed transire ad omisionem
 in se, hoc est quatenus à causa distinguitur, non ita
 quòd ipsi in se conveniat malitia à se, sed quòd
 ipsi conveniat malitia in se, dependenter à causa,
 in qua libera & voluntaria est.

Objicies secundo, & simul instabis contra
 præcedentem doctrinam: Non minor libertas
 requiritur ad peccandum, & demerendum, quàm
 ad merendum: Sed ad meritum non sufficit li-
 bertas in causa; alias posset dormiens, per actum
 quem ex causa voluntaria exercet, in somnis me-
 reri: Ergo neque hujusmodi libertas sufficit ad
 peccandum.

Respondeo concessã Majori, negando Mi-
 norem: nam etiam ad meritum sufficit libertas
 virtualis & in causa, si deur respectu actus boni:
 David enim dum actu vulneravit lapide Philis-
 thæum, actu meruit, etiam innoxio illius vulne-
 ris non fuerit ei libera in se ipsa, sed tantum in
 sua causa, nempe in emissione lapidis; semel
 namque jacto lapide, non amplius fuit in pote-
 state ejus Philisthæum non vulnerare. Eodem
 modo si quis dormiens exerceat ex causa volun-
 taria actum circa bonum objectum nullã circum-
 stantiã vitiatum, & qui in vigilia fuerit per se in-
 tentus, satis probabile est posse talem actum de-
 nominari bonum & meritum extrinsecè à boni-
 tate & merito ipsius causa, ut inhiuat S. Tho-
 mas qu. 28. de Veritate art. 3 ad 7. Si quis etiam
 se traderet somno, cum voluntate patiendi mar-
 tyrium, & postea durante somno in odium fidei
 occideretur, tunc mereretur coronam martyrii,
 quia intentio illa moriendi pro Christo, morali-
 ter tunc perseveraret, neque per somnum inter-
 rumperetur.

Objicies tertio: Si ebrius aut dormiens ratio-
 ne actus præcedentis possit in somno & ebrie-
 tate peccato commissionis aut omisionis pec-
 care, poterit etiam Sacerdos ebrius aut dor-
 miens consecrare Sacramentum, si ante somnum
 aut ebrietatem habuerit intentionem conse-
 crandi, & faciendi quòd facit Ecclesia: Sed hoc
 videtur absurdum: Ergo & illud, Sequela pro-
 batur: Non minor requiritur libertas ad pec-
 candum, quàm ad consecrandum Sacramentum:
 Ergo si libertas in causa sufficiat ad peccan-
 dum, sufficet etiam ad validè consecrandum:

D dd

Sed

Sed verba consecrationis in somno prolata, sunt libera in causa, si ante somnum precessit intentio consecrandi; cum illa in somno moraliter perseveret, & per illum non interrumpatur moraliter, ut ex supra dictis patet: Ergo &c.

154. Respondet Suarez tomo 3, in 3, p. di. p. 1, sect. 3, concl. 1, negando sequelam: quia (inquit) actio conficiens Sacramentum debet esse humana: prolatio autem verborum, à Sacerdote ebrio aut dormiente procedens, non est actio humana, quamvis intentio ea proferendi somnum aut ebrietatem præcesserit, & ideo verum Sacramentum non potest conficere.

155. Sed hic Author non loquitur consequenter ad sua principia: Primo quia hic nobiscum fateatur, quod quamvis homo in somno aut ebrietate rationis compos non sit, potest tamen actionem exteriorem peccaminosam efficere, & consequenter humanam, ab interiori actu ante somnum aut ebrietatem habito, & in somno aut ebrietate moraliter perseverante, imperatam: Ergo prolatio verborum, ab ebrio aut dormiente facta, non ideo validum Sacramentum non conficit, quia actio humana non sit, nec ab intentione procedente ut effectus procedat.

156. Secundo, quia tomo 2, de Religione lib. 1 de honestate voti cap. 10, docet quod verba promissiva in somno aut ebrietate prolata, verum votum & obligationem inducunt, si ante somnum aut ebrietatem voluntas se illis verbis obligandi præcesserit: Sed ut promissio obligatoria sit, debet esse actio humana, & ab intentione obligationis inducenda procedere: Ergo promissio exterior, facta in somno aut ebrietate, est actio humana, & moraliter procedit à voluntate somnum antecedente; & consequenter prolatio verborum sacramentalium, facta in somno aut ebrietate, humana actio esse potest, & ab intentione conficiendi Sacramentum, quæ somnum antecessit, moraliter procedere.

157. Ratio ergo cur verba à Sacerdote ebrio aut dormiente prolata, non possint verum Sacramentum conficere, est ante somnum aut ebrietatem intentionem illud conficiendi habuerit, ex voluntate Christi petenda est, qui licet prolatione verborum voluntariam solum in causa, ad dignitatem Sacramenti elevare potuerit, id tamen noluit: tum ob reverentiam debitam Sacramentis: tum etiam quia oportuit Sacramenta confici à ministro, cum morali certitudine materiae debita; in somno autem aut in ebrietate talis certitudo esse nequit: quamvis enim ante somnum, panem, & vinum pro conficiendo Eucharistia Sacramento prope se relinqueret, postea in somno existens, aliam posset materiam applicare, & verba supra illam proferre. Ob hæc ergo & alia inconvenientia, etsi verborum prolatio, à dormiente aut ebrio facta, actio humana esse possit, subindeque ad Sacramentum sufficere, de facto tamen ad hoc à Christo instituta & elevata non fuit.

158. Addunt Salmanticenses hic disp. 5. dubio 6. § 5. sacramenta ex parte formæ consistere in verbis, quæ formaliter sint verba humana: illa verò quæ dormiens, ebrius, vel amens proferunt, non esse verba formaliter, defectu actualis significationis, sed duntaxat materialiter, sicut verba prolata à pica, vel à phittaco & ideo non posse Sacramentum conficere. Ex quibus patet solutio argumenti propositi: Respondetur enim negando

A sequelam Majoris, Ad cujus probationem dicendum est, non ideo verba à dormiente aut ebrio prolata, non posse Sacramentum conficere, quod sufficientem libertatem habere nequeant, sed quia vel à Christo instituta & elevata non sunt, vel quia defectu actualis significationis, non sunt formaliter verba, sed tantum materialiter.

Objicies quartò: Sequitur ex nostra sententia posse hominem justificari aut justum esse eodem temporis momento, quo peccat mortaliter exteriori omissione: Sed hoc videtur absurdum: Ergo &c. Sequela probatur: Ille qui voluntarie dedit causam omissioni culpabili, potest poenitere eo tempore quo sequitur præcepti ommissio, vel paulò antè, subindeque per poenitentiam justificari: Ergo si tunc peccet mortaliter peccato omissionis, eodem temporis momento poterit esse justus, & peccare mortaliter, subindeque simul in gratia & in peccato existere.

160. Respondet negando sequelam Majoris, Ad cujus probationem dicendum, illum, qui voluntarie dedit causam omissioni culpabili, non peccare peccato omissionis, si eo tempore quo sequitur præcepti ommissio, vel paulò antè, de causa omissioni culpabili data ipsam poenituerit: quia retractatà per poenitentiam causa effectus peccaminosi, & ejus voluntate, talis effectus, dum postea sequitur, non est voluntarius, sed potius involuntarius, ratione retractationis, & sic non est peccatum.

161. Dices cum Vazque: Demus hominem illum sine poenitentia obdormire, & in ipso somno antequam ommissio peccaminosa sequatur, Deum illi gratiam infundere, & postea prædictam omissionem sequi: in hoc saltem casu sequitur hominem illum justificari, aut esse justum, eodem temporis momento quo peccat mortaliter exteriori omissione; cum in tali casu causam quam voluntarie dedit omissioni culpabili, per poenitentiam non retractaverit.

162. Sed negat sequela. Ad cujus probationem responderetur ipsam gratia infusionem, quæ fiet in somnis, fore tunc virtutalem retractationem præcedentis voluntatis peccaminosæ, quæ homo dedit causam omissioni culpabili, & ideo etiam in tali casu omissionem, secutam reddi ex vi hujus virtualis retractationis involuntariam, & per consequens non esse peccatum.

163. Ex dictis in hoc articulo intelliges, quod licet culpa omissionis incipiat imputari eo tempore quo quis libere dat causam omissioni, completè tamen & perfecte non imputatur, nisi eo tempore, quo instat præceptum operandi, & omittitur actus debitus: sicut licet ille qui vult occidere aut mæchari, statim in corde suo incipiat esse homicida aut mæchus, juxta illud Christi Matth. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo, completè tamen & perfecte non censetur esse homicida, vel adulter, donec re ipsa furum vel adulterium commiserit.* Unde aliqui dicunt, quod quando voluntarie ponitur causa omissionis culpabilis, est peccatum omissionis quoad effectum; cum verò instat obligatio præcepti affirmativi omittitur actus debitus, tunc est peccatum omissionis quoad effectum. Ex quo facile intelliges quid velit divus Thomas loco in prima probatione conclusionis adducto, dum negat peccatum omissionis incipere, quando aliquis se applicat ad actum illicitum, & incompossibilem.

bilem cum illo ad quem tenetur: nam ibi non loquitur de peccato omissionis in affectu, sed in effectu, & de illo asserit non incipere nisi quando ommissio actualiter ponitur; cum quo tamen stat quod incipiat in affectu formali aut interpretativo, quando aliquis se applicat ad actum impossibilem cum illo ad quem tenetur; & hoc satis insinuat ibidem, dum ait, quod ommissio incipit imputari ad culpam quando est tempus operandi, propter causam tamen precedentem, ex qua ommissio se quens redditur voluntaria: si enim ex antecedenti volitione ommissio est voluntaria, ex eadem etiam est culpabilis.

Si autem quæras, quas omissiones velit quis implicite & virtualiter, quando vult apponere causam? Respondetur eas tantum velle censeri, quas in tali causa prævidere & præcavere poterat. Unde quamvis quis suam culpam excommunicetur, aut mittatur in carcerem, vel capiatur ab infidelibus, ut incidat in infirmitatem, non est censendus velle omissionem audiendi sacrum, quæ inde sequitur, & postea peccare non audiendo; licet enim causa talis omissionis fuerit voluntaria, homo tamen moraliter non poterat, nec tenebatur eam in talibus causis prævidere, & præcavere, cum hoc prudentiam hominis superet. Si quis tamen die festo, quando debet sacrum audire, velle ludere, vel dormire, aut fese inebriare, implicite & virtualiter velle omissionem sacri, quia eam in his causis poterat & tenebatur prævidere, ac præcavere: & idem est de omissione recitandi horas canonicas, quando clericus projicit breviarium in mare,

ARTICULUS V.

Utrum peccata Commissionis & Omissionis, ex eodem motivo procedentia, sint ejusdem speciei in esse moris?

Certum & indubitatum est commissionem & omissionem, in esse phylico consideratas, specie & plusquam specie inter se differre: habent enim se in hoc genere sicut affirmatio & negatio, & sicut ens & non ens, inter quæ nulla datur convenientia. Sed quia ea quæ sunt maxime diversa in esse naturæ, secundum esse moris possunt ad eandem speciem pertinere; sicut ad eandem speciem homicidii pertinet jugulatio, lapidatio, & perforatio: quamvis actus sint specie differentes secundum speciem naturæ. ut ait S. Doctor hic quæst. 72. art. 6. ideo quærent Theologi utrum peccata commissionis & omissionis, ex eodem motivo procedentia, sint ejusdem speciei in esse moris? v. g. an si medicus, cui incumbit ex officio cura infirmi, medicinas ei necessarias ex proposito omitat propinquare ut moriatur, & ex proposito occidat propinando noxias, utrumque sit ejusdem speciei in esse moris, & pro eodem peccato homicidii reputetur? Negant Curiel, Zuzmel, Vazquez, Philippus à S. Trinitate, & quidam alii Recentiores: Affirmant à Jætanus, Conradus, Medina, Alvarez, Martinez, Marcus à Serra, Salmanticenses, & alii. Cum quibus

Dico, peccata commissionis & omissionis esse ejusdem speciei in genere moris, si ad idem ordinentur, & ex eodem motivo procedant. Hæc est procul dubio mens S. Thomæ loco citato ubi ait: Si loquamur de specie peccati commissionis & omissionis formaliter, sic non differunt specie, quia ad idem

Tom. III.

A ordinantur, & ex eodem motivo procedunt: avarus enim ad congregandam pecuniam & rapit, & non dat ea quæ dare debet: & similiter gulosus ad satisfaciendum gula, & superflua comedit, & jejunia debita prætermittit.

Idem colligitur ex illo per celebri Ambrosii effato, si non peccasti (nempe esurientem cum id facere tenebaris) occidisti: his enim verbis S. Doctor non obscure declarat esse ejusdem rationis & malitiæ, omittere dare cibum egeno extreme indigenti, ac ipsum occidere, & utrumque ad speciem homicidii pertinere.

Probatur etiam conclusio ratione quam S. Thomas loco citato inlinuat. Actus humani & peccata habent speciem ex fine, ut patet ex art. 3. ejusdem quæst. & supra quæst. 18. art. 4. Ergo si ommissio & commissio ad idem ordinantur, & ex eodem motivo procedant, erunt ejusdem speciei in esse moris. Unde cum duplex sit finis, operis scilicet & operantis, & bonitas, vel malitia, sumpta ex fine operis sit actus morali essentialis; quando commissio & ommissio ordinantur ad eundem finem operantis, ejusdem speciei accidentaliter sunt, licet specie essentialiter in ratione peccati distinguantur; ut patet si quis omissionem audiendi sacrum, & commissionem furti ordinet ad machinam, vel homicidium; quando autem ad eundem finem operis ordinantur, ejusdem sunt speciei essentialiter in ratione peccati, & in genere moris ut contingit quando commissio & ommissio ad idem vitium secundum speciem spectant.

Potest adhuc suaderi conclusio alia ratione desumpta ex eodem S. Doctore 2. 2. qu. 79. art. 1. quæ potest sub hac forma proponi. Ita proportionaliter se habent in genere mali facere malum & omittere bonum ex eodem motivo, puta furari, & non restituere, sicut in genere boni se habent facere bonum, & omittere ex eodem motivo oppositum malum: At hæc duo non constituunt distinctas moraliter species: Ergo neque illa debent eas constituere. Major conitit ex paritate rationis, Minor verò probatur ex doctrina D. Thomæ loco citato. Facere bonum & omittere malum, sunt partes integrantes ejusdem justitiæ, juxta illud Psalm. 33. *Verbe à malo, & sic bonum: Quorum utrumque* (ait S. Doctor) *requiritur ad perfectum actum justitiæ: Sed partes integrales alicujus totius, quatenus tales sunt, non constituunt diversas species, sed spectant ad unam & eandem: sicut partes integrales domus, quatenus in genere artificiali sunt, pertinent ad eandem speciem artefacti; & partes integrales poenitentia, ut contritio, confessio, & satisfactio, ad eandem speciem Sacramenti: Ergo facere bonum, & omittere malum non constituunt diversas moraliter species, sed ad unam & eandem virtutis speciem pertinent.*

Hæc ratio confirmari & illustrari potest exemplo motus phylici, quod à Salmanticensibus adducitur. Etenim ad æquata ratio istius motus duo includit, videlicet recessum seu fugam à termino à quo, & accessum ac prosecutionem termini ad quem; & licet in hoc involvantur duæ mutationes, una ab esse ad non esse, & alia à non esse & non esse ad esse, non tamen constituunt duas species motus, sed spectant ad unam & eandem, quæ incipit in recessu à termino à quo, & consummatur ac completur in accessu & consecutione termini ad quem; atque ita utramque mutationem ad sui plenam rationem requirit, & ex utraque tanquam ex partibus integralibus coalescit.

D d d 2

leicit.

167.

168.

169.

Disp. 8.

ambro 1.

S. 3.